

DRAMATIČNI DNEVI V JUGOSLAVIJI

Jugoslavija preživlja dramatične dneve. Začelo se je 1. julija, ko se je zbral v Titovem bivališču na Brionih plenum Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije in je generalni sekretar Zveze, Tito, predložil zborovavcem dnevni red štirih točk: 1. aktualni problemi v zvezi s škodljivim delovanjem nekaterih varnostnih organov in škodljive posledice tega delovanja za razvoj sistema in dela centralnega komiteja; 2. o reorganizaciji in nadaljnjem razvoju Zveze komunistov Jugoslavije; 3. o nekaterih kadrovskih spremembah; 4. razno.

Ko je bil dnevni red sprejet, je odprl Tito sejo, ki se je začela ob devetih zjutraj, z govorom, v katerem je razkril enega glavnih problemov, ki so doslej zavirali razvoj bolj demokratičnih odnosov in samoupravljanja v vseh republikah Jugoslavije, to je vlogo državne varnosti (UDBe) v političnem in gospodarskem življenju.

Zaradi aktualnosti in dokumentarne vrednosti ponatiskujemo Titov govor v celoti. Glasi se:

Tovariši in tovarišice!

Na seji izvršnega komiteja 16. junija smo obravnavali deformacije v delu nekaterih organov Državne varnostne službe. Na tej seji je Izvršni komitej sklenil imenovati posebno partijsko-državno komisijo, ki naj te probleme prouči. Še pred tem je bila ustanovljena tehnična komisija, ki je imela nalogo tehnično ugotoviti nekatere deformacije v delu naše Državne varnosti. To je bil tudi eden izmed elementov, ki je spodbudil izvršni komitej, da je sestavil še politično komisijo, to je partijsko-državno komisijo. Ta bo pozneje predložila poročilo o dosedanjem delu, kajti preiskava o raznih odklonih in nepravilnostih, ki so se dogajale v naši Državni varnosti, še ni popolnoma končana.

POGLEJMO DEJSTVOM ODKRITO V OČI

Tovariši, ob tej priložnosti bi se hotel vrniti nekoliko nazaj. Marca leta 1962 smo imeli razširjeno sejo izvršnega komiteja in na njej obravnavali razne probleme, ki so se nanašali na odnose v našem vodstvu, na odnose v naši partiji in sploh na razne nepravilnosti, ki so se dogajale. Tista seja je trajala tri dni. Tega se udeleženci seje zelo dobro spominjajo. Takrat smo precej natančno ugotovili, v čem so te razne nepravilnosti, ti odkloni itd., nismo pa ugotovili njihovega izvora. Zdi se mi, da smo takrat pogrešili, ker nismo šli do konca, marveč smo zaradi nekaterih kompromisnih teženj, da to ne bi vplivalo na enotnost naše partije in na enotnost našega vodstva, ki pa je bila pravzaprav že tedaj načeta, obstali takrat na pol poti. Torej to, zaradi česar da-

nes zasedamo in o čemer bomo razpravljali, ni čisto nova zadeva. To ima svoje korenine nekaj let, skoraj blizu 10 let nazaj.

DRŽAVNA VARNOST JE PREDOLGO DELALA BREZ NADZORSTVA PARTIJE

Tovariši, napak smo ravnali, ko smo našo Državno varnost v 20 in več letih prepustili tako rekoč sami sebi in njen glavni voditelj je bil tovariš Ranković. Kakor veste, je naša Državna varnost med vojno in prva leta po njej imela velikansko vlogo. Pri tem imajo seveda precejšen del zasluge tudi tovariš Ranković in drugi tovariši pod njegovim vodstvom. In prav zaradi tega izredno velikega zaupanja, tako do tovariša Rankovića, kakor do službe Državne varnosti, nismo niti enkrat imeli na sejah našega izvršnega komiteja problemov te službe. Toda ali je mogoče katerokoli organizacijo, katerekoli organe tako dolgo pustiti brez nadzorstva partije, brez nadzorstva vodstva naše partije, seveda je to naša krivda.

Ko razpravljamo danes o tej zadevi, moramo začeti pri ugotovitvi, da je imela naša Varnost velikansko vlogo pri uničevanju razrednega in vseh sovražnikov, ki so se hoteli pri nas uveljaviti tako med vojno kakor po njej. Tega ne smemo nikoli izgubiti izpred oči. To je zgodovinsko dejstvo. Ljudje, ki so v tej službi delali, imajo velike zasluge, tudi tovariš Ranković. Toda, tovariši, ali imamo pravico oprostiti tisto, kar se je zgodilo pozneje, ko se je neka taka organizacija deformirala in ko je zaradi raznih popačenj ustvarila sistem, ki je pritisikal na vso našo družbo? Seveda nimamo te pravice in je ne moremo imeti. Tisto prej so zasluge, to zdaj pa so velike napake. In o teh vprašanjih moramo razpravljati in sprejeti ustrezne sklepe. Ko smo se tega lotili, smo postopoma spoznavali, kako neverjetno velike so bile te deformacije. Tedaj nam je tudi postalo jasno — mislim pa, da se bo to še bolj videlo in spoznalo — zakaj nismo mogli izvajati sklepov, ki smo jih sprejemali na plenemih in kongresih, zlsati na VIII. kongresu ZKJ. Nastopila je nekakšna stagnacija, nekako ni šlo. Sklepi so bili odlični, ljudstvo jih je sprejelo z odprtimi rokami, se razveselilo, naši ljudje so bili veseli in so govorili takole: »Naposled bomo vendarle krenili naprej«. Pa vseeno ni šlo.

GRE ZA FRAKCIJSKI BOJ, BOJ ZA OBLAST

To pomeni, da mora biti vsa zadeva postavljena na politične temelje, to je politična zadeva. VIII. kongres — gospodarska reforma, to so velike akcije naše družbe, da zboljšamo celotno naše življenje in hitreje napredujemo. In če obravnavamo posamezne deformacije, potem ne moremo

govoriti o posameznikih kot o nekem primeru. Po mojem, tovariši, sicer ne morem tega trditi, vendar pa tako mislim, ne gre samo za posameznike in ti posamezniki tudi ni nujno, da so samo tisti, ki so v tem primeru v glavnem odgovorni, marveč gre tu za frakcijski boj, boj za oblast. Kajti kako bi se sicer lahko zgodilo, da se te reči po letu 1962, ko smo jih že obravnavali, zdaj spet pojavijo v še hujši in ostrejši obliki, če ne bi šlo za to. Mislim, da mora nadaljnja preiskava iti v tej smeri, ker je to nevarno za enotnost našega ljudstva, nevarno za ZK in njeno enotnost, z eno besedo: za naš socialistični razvoj.

Razumeli me boste, da ne govorim o Državni varnosti kot o celoti. Velika večina teh kadrov so odlični ljudje. Govorim o posameznikih, ki so se napihnili, ki so ustvarili oblast nad ljudmi, oblast nad Zvezo komunistov, oblast nad našo družbo. Te negativne deformacije so prodrle navzdol, do podjetij, tovarn, v razne družbene organizacije, povsod. Zakaj smo imeli v podjetjih toliko raznih pritožb? Prav zato, ker so nekateri organi spodaj mislili, da je v njihovi pri:tojnosti nadzorovati, odločati, ocenjevati javno mnenje, kar v resnici ni njihova zadeva.

Na tem plenumu gre torej, tovariši, za veliko vprašanje — za ozdravitev naše partije, za ločitev Notranje uprave od partije in ne, kakor je bilo doslej, da se je to pomešalo, da je Notranja varnost prerasla partijo. Za to gre zdaj. To je, tovariši in tovarišice, zgodovinski trenutek, ko moramo storiti vse, pogledati dejstvu odkrito v oči in sprejeti take sklepe, ki bodo v korist, ne pa v škodo našega nadaljnjega razvoja in našega ugleda v svetu. Dovolj močni smo, da lahko pogledamo dejstvom v oči in sprejmemo daljnosežne sklepe, ki bodo omogočili naši državi in našemu ljudstvu hitrejšo napredovanje.

DRŽAVNA VARNOST NI SAMO STAGNIRALA, AMPAK NAZADOVALA

Tovariši, v uvodni besedi se nisem hotel spuščati v podrobnosti. Toda reči moram, da so ti ljudje začeli šepetati, da je nastalo nezaupanje človeka do človeka, od zgoraj navzdol. Ali se vam ne zdi to nekoliko podobno tistemu, kar je bilo nekoč pri Stalinu? Mislim, da je temu precej podobno. Medtem ko je ves družbeni razvoj pri nas napredoval s hitrimi koraki, je Državna varnost ne samo nazadovala, zakrnela je, ni spremljala tokov našega družbenega razvoja in že je imela nekatere svoje misli, to je, da se postavi nad družbo. Tovariši in tovarišice, vse to je danes pred vami. Komisija je svoje prve rezultate že obliko-

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 10. julija, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojano; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše - S pravljico okrog sveta: (2) »Podzemeljska kraljica«. Napisal Dušan Pertot. Igra RO., vodi Lojzka Lombar; 12.00 Nabožna glasba; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.30 »Balada iz '99. leta. Napisal Emilio De Marchi, dramaturg Danilo Telloli, prevedla Jadviga Komac. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.00 Popoldanski ples; 22.10 Nova glasba.

• PONEDELJEK, 11. julija, ob: 11.45 Trije ansambli, tri dežele; 12.15 Počitniška srečanja, pripravil Saša Martelanc; 13.30 Znane melodije; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Iz ženskih tednikov in revij; 20.35 Giacomo Puccini: »Madame Butterfly«. V odmoru (približno ob 21.25) Opera, avtor in njegova doba, pripravil Gojmir Demšar.

• TOREK, 12. julija, ob: 11.45 Popevke treh rodov; 12.00 Iz slovenske folklorne - Lelja Rehar: »Ne pošiljaj za mano, jest nečem te več«; 17.20 Glasba za vaš tranzistor; 19.15 Spoznavajmo naravo, napisala Mara Kalan; 19.30 Glasbila in zvonovi v folklornih motivih; 21.00 Gore v slovenski literaturi - Janko Mlakar: »Kako je Trebušnik hodil na Triglav«, pripravil Martin Jevnikar; 21.25 Iz niza javnih koncertov Radia Trst v sezoni 1965-66 - Sergej Prokofjev: Sonata op. 94 bis; 22.45 Črni cvet, jazzovska revija.

• SREDA, 13. julija, ob: 11.45 Glasbila in barve; 12.15 Turistični razgledi; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Sodobne bolezni; 19.30 Motivi, ki so mladim všeč; 20.35 Zvočne razglednice; 21.00 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.30) Obletnica meseca - Gojmir Demšar: »Skladatelj Francesco Cilea, ob stoletnici rojstva«.

• CETRTEK, 14. julija, ob: 11.45 Trije glasovi, trije slogi; 12.00 Josip Jurčič: »Deseti brat« (6) »Marjan je ljubosumen«, priredba Martina Jevnikarja. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 17.20 Glasba za vaš tranzistor; 18.30 Slavni solisti; 19.00 Zlata skrinjica - otroške pesmi in skladbe. Pripravila Desa Kraševc; 19.40 Zbori Furlanije-Juljske krajine; 21.00 »Simnov Lipe«. Povest, napisala Krista Hafner, za radio dramaturg Edi Martinuzzi.

• PETEK, 15. julija, ob: 11.45 Orkestrni lahke glasbe; 12.15 Žena in dom; 13.30 Glasbeno potovanje; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Slovenski solisti; 18.50 Bedrich Smetana: Vltava; Iz čeških gajev in logov; 19.15 Umetnostne galerije v Italiji; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Sindikati v moderni državi.

• SOBOTA, 16. julija, ob: 11.45 Vokalni ansambli; 12.15 Zivalstvo Jadranskega morja - Tone Penko: »Brizgači«; 15.30 Otroški zbor s Trnovega pri Ljubljani pod vodstvom Majde Hauptmanove; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.20 Igor Tuta: »Otrokov božični večer«, delo nagrajeno na natečaju RAI Italijanske Radiotelevizije 1965 za izvirne slovenske novele; 18.30 Panorama ameriške folklorne, pripravila Susy Rim; 19.15 Počitniška srečanja, pripravil Saša Martelanc; 21.00 Josip Jurčič - Deseti brat (7) »God graščaka Benjamina«, priredba Martina Jevnikarja. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 21.35 Operetne melodije.

TEDENSKI KOLEDARČEK

10. julija, *nedelja*: Ljubica, Amalija
11. julija, *ponedeljek*: Olga, Savij
12. julija, *torek*: Mohor, Draguška
13. julija, *sreda*: Dragan, Marjeta
14. julija, *četrtak*: Franc, Svoboda,
15. julija, *petek*: Justa, Vladimir
16. julija, *sobota*: D. M. Karm., Marija

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ulica Sv. Frančiška 20 - telefon 29-477

Johnson upa zmago

Ameriški predsednik Johnson je priredil tiskovno konferenco na svojem ranchu v Texasu. Rekel je, da so z letalskimi napadi na hranilnike nafte in bencina pri Hanoju in Hajfongu uničili 57% vseh severno-vietnamskih zalog tekočega goriva. Priznal je, da je v tem hipu Vietnam še vedno glavni problem, rekel pa je tudi, da po najnovejših diplomatskih poročilih, ki jih ima, komunistične sile v vietnamski vojni ne upajo več na zmago v Južnem Vietnamu.

Po Johnsonovem mnenju, bombardiranje Severnega Vietnama ni zaprlo poti za dosego pogodbe proti širjenju atomskega orožja. V tem pogledu je izrazil upanje, da bo Sovjetska zveza napravila kak korak, da bi prišla naproti Združenim državam.

Govorec o zadnjih bombardiranjih oko-

lice obeh velikih mest v Severnem Vietnamu, je Johnson naglasil, da so pazili pri izbiranju ciljev, da ne bi zadeli področij s civilnim prebivalstvom. Kritiziral je tudi zadržanje določenih držav, ki so slabo reagirale na njegovo odločitev, da je treba bombardirati zaloge tekočih goriv v Severnem Vietnamu.

NAČRT ZA RAZVOJ V PARLAMENTU

Zakladni minister Colombo je naglasil, da je potrebno, hitro odobriti petletni načrt, za razvoj, ki ga obravnava zdaj posebna komisija v poslanski zbornici. To je izjavil v nekem intervjuju za tisk. Rekel je, da spada nujnost programiranja med tiste obveznosti, ki predstavljajo temeljni program sedanje vlade in sodelovanja med strankami sredinske leve.

Finančni minister Preti pa je izjavil, da je v tem trenutku najbolj važna odobritev petletnega načrta, ki ga mora preiti iz poslanske zbornice v senat vsekakor še pred poletnimi počitnicami.

FRANCOSKA BOMBA

Francija je začela delati poskuse z atomskimi bombami na otoku Moruroa v Polineziji. V načrtu ima razstrelitev petih vodikovih bomb do polovice septembra. Te bombe imajo sedemkrat večjo razstrelilno moč, kot bomba, ki je bila vržena ob koncu vojne na Hirošimo.

Francoski državljani bodo plačali za te poskuse 650 milijard lir. Kakšno važnost polaga De Gaulle tem vojnim poizkusom, se vidi iz tega, da namerava eni razstrelitvi celo sam prisostvovati. Francija se hoče v oboroževanju osamosvojiti. Večina zapadnih držav pa obsoja te nove atomske poskuse, ki požirajo milijarde in so namenjene le za ubijanje.

TITOVA VOŠČILA

Jugoslovanski predsednik Tito je poslal papežu Pavlu VI. posebno brzojavko ob triletnici njegovega kronanja na praznik sv. Petra in Pavla. Prvič se je zgodilo, da je papež prejel čestitke od jugoslovanskega predsednika. Vsekakor so Titova voščila znak izboljšanih odnosov med Vatikanom in Beogradom po zadnjih dogovorih.

Predsednik Tito je nato prejel iz Vatikana zahvalno brzojavko za voščila.

Napetost na Poljskem

Poljske državne oblasti so odrekle dovoljenje, da bi prepeljali podobo čenstohovske Črne Marije iz Varšave v Sandomierz. Mesto Sandomierz leži okrog 200 kilometrov južnovzhodno od Varšave. Tam so bile v nedeljo slovesnosti za tisočletnico pokristjanjenja Poljske, ki si sledijo v raznih večjih poljskih mestih.

Podobo čenstohovske Marije so pripeljali v Varšavo 21. junija. V varšavskih krogih se je zvedelo, da so zaradi verskih manifestacij tistih dni oblasti baje aretirale nekaj ljudi in jih obsodile po hitrem postopku. Gre za vernike, ki so delali red med množico pred Cerkvijo, v kateri je bila shranjena Marijina podoba.

Med prepeljavanjem znamenite Marijine podobe, ki je simbol nebeške Zavetnice Poljske, pa je tudi že prej večkrat prišlo do incidentov, ker je policija pod raznimi

izgovori ustavljala avto in ga preusmerjala na stranske ceste, da bi tako obšel množice, ki so čakale na Marijino podobo (gre pa samo za kopijo znamenite čenstohovske slike »Črne Marije«). Pretekle dni se je celo raznesel glas, da so aretirali kardinala Wyszyńskiego, ker ni prispel v Sandomierz, kamor je bil najavljen. Vendar se je pozneje zvedelo, da je zbolel.

Obžalovati je, da Gomulkova vladavina ne najde kakšne bolj koristne naloge, kot da meri svoje moči s katoliško hierarhijo in draži verno javnost, kateri prav gotovo ne gre za drugo, kot da lahko v miru prisostvuje slovesnostim za tisočletnico pokristjanjenja Poljske. S to trmoglavostjo si Gomulka naglo zapravlja ugled treznega in zmernega komunističnega politika in državnika, ki si ga je pridobil prva leta svoje oblasti, po stalinističnem razdobju.

DRAMATIČNI DNEVI V JUGOSLAVIJI

(Nadaljevanje s 1. strani)

vala in vam bo s svojim poročilom omogočila spoznati vse te zadeve nekoliko bolj.

Po Titovem govoru je predsednik komisije izvršilnega komiteja CK ZKJ, Makedonec Krste Crvenkovski najprej na kratko razložil, kakšne težave in ovire je morala premagovati komisija, ki je imela nalogo raziskati stanje v Upravi državne varnosti (UDBi), pri svojem delu. Naletela je na dokajšnjo zaprtost in neiskrenost pri enem delu funkcionarjev Državne varnosti, ki jih je zaslišala. Predlagal je tudi, naj bi posebna državna komisija nadaljevala preiskavo, »da bi dejstva do kraja osvetlili in onemogočili organizatorje zlorab«. Izrazil je pa tudi mnenje, da material, ki ga je zbrala komisija, »zadostuje za politično analizo in za določene politične ocene«. Potem je prebral poročilo svoje komisije, ki je bila imenovana na seji izvršilnega komiteja CK ZKJ 16. junija letos, da bi preučila delo organov Državne varnosti. V komisiji je bil po en vidnejši predstavnik komunistov iz vsake republike.

STANJE V UDB

V 13. poglavjih poročilo na splošno, brez navajanja podrobnosti in imen, razen imen Aleksandra Rankovića in Svetislava Stefanovića, prikazuje stanje v UDBi. Naglašča zlasti, da so nekateri odgovorni funkcionarji Državne varnosti pokazali do komisije zaprtost in neiskrenost ter »so izjavljali in priznavali samo tisto, kar je komisija že ugotovila, ali o čemur so domnevali, da že ve«. A še celo potem so se nekateri nameroma in premišljeno izogibali odgovorom, da bi komisijo »dezinformirali«. Nekateri so dajali svoje izjave šele po nekaj dneh in po ponovnih opozorilih. »Nekatere teh izjav so bile tudi po naših ponovnih zahtevah docela brez vsebine«.

Komisija potem opozarja, da v vsem povojnem obdobju še v nobenem državnem, predstavniškem ali partijskem forumu niso obravnavali položaja, metod, ciljev in nalog UDBe. »Uprava državne varnosti je postala bolj ali manj monopol posameznikov. Ti so jo vodili kot osebnosti ali kakor pravijo nekateri, kot njeni organizatorji in ustanovitelji, ne glede na to, kakšne javne funkcije so imeli«. S tem je komisija nedvomno mislila Aleksandra Rankovića, ki že vrsto let uradno ni bil več vodja UDBe, ampak je imel visoke državne funkcije. Bil je nazadnje celo podpredsednik republike.

EDEN ODLOČILNIH DEJAVNIKOV

Komisija potem omenja razmere, v katerih je bila ustanovljena UDBa, ki se je takrat imenovala OZNA, to je vojne razmere, ko se je bilo treba boriti proti vsakovrstnim sovražnikom, proti okupatorjem in razrednim nasprotnikom. Dala je tudi pomemben prispevek v boju proti Stalinovemu pritisku na jugoslovansko državo in partijo po prelomu s Kominformom. »Zadnja leta, zlasti pred 8. kongresom ZKJ in po njem, pa so se zaostriili nekateri politični problemi in dileme pri iskanju najučinkovitejših poti za naš nadaljnji družbeni razvoj«, nadaljuje poročilo. Hkrati se je pojavil odpor proti izvajanju sklepov ZKJ, pri čimer so skušali nekateri funkcionarji izkoristiti organe Državne varnosti v politične namene. Hoteli so vzpostaviti kontro-

lo v vsej družbi od podjetij do najvišjih vrhov. »Prilastili so si pravico nadzirati tudi odgovorne državne in politične funkcionarje — s prisluškovanjem in z zbiranjem poročil od tehničnega osebja, ki je delalo pri funkcionarjih«. Ranković je izkoristil te podatke »pri odločanju o razmeščanju kadrov«, to je, kdo naj pride na kakšno mesto. Državna varnost je bila na tem, da postane eden izmed odločilnih dejavnikov v formiranju družbene politike. Poročilo nadaljuje potem dobesedno:

»Posamezni organi Državne varnosti, ki so izhajali iz pojmovanja, da mora služba Državne varnosti nadzirati celotno družbeno življenje in voditi preventivni boj proti sovražniku, so ustanavljali široko mrežo svojih sodelavcev v delovnih organizacijah in celo v ZKJ. To omrežje se je dostikrat vmešavalo v celotno delo podjetij, tja do investicij in kadrovske politike... Po tej poti in še z drugimi metodami dela so organi Državne varnosti postali ne samo ovira in cokla za nadaljnji družbeni razvoj, marveč tudi določena nevarnost za nadaljnji socialistični razvoj...«

PRISLUŠKOVANJE IN KONTROLA

Posamezni organi Državne varnosti so se z uporabo sodobne tehnike lotili zadnja leta velikih operacij prisluškovanja in kontrole nad posamezniki in ustanovami. Delo komisije je pokazalo, da uporabljajo te metode dokaj množično proti poštenim in socializmu vdanim ljudem, proti določenemu številu državnih in političnih funkcionarjev. Te metode so uporabljali tudi z namenom, da bi posameznike diskreditirali in jim končno odvzeli funkcije.«

Poročilo potem navaja, kakšne težave je imela komisija s Svetislavom Stefanovićem kot neposrednim voditeljem službe Državne varnosti v vsem povojnem obdobju. »Komisija je med svojim delom prišla do sklepa, da je tovariš Svetislav Stefanović kot predsednik komisije za notranjo politiko Zveznega izvršnega sveta in kot predsednik komisije za koordinacijo službe varnosti, neposredno politično odgovoren za delo Državne varnosti.« Poročilo omenja razne nedovoljene stvari, ki jih je počenjal. Ostro kritizira tudi Rankovića. Oba sta vedrila in oblačila v Upravi državne varnosti, kakor se jima je zdelo. Iz nje sta napravila zaprti in popolnoma centralistično organizacijo, ki se je »kot organizem povsem izolirala od vsakršne družbene kontrole. Vzpostavljen je bil močan in okoren aparat v centrih republik, še bolj pa v zveznem sekretariatu. Stalno so gojili prepričanje, da ta služba lahko izreka sodbe o vseh družbenih problemih.«

ZLORABLJALI SO SVOJ POLOŽAJ

Z močjo te kontrole so posamezniki v Državni varnosti zlorabljali svoj položaj in posegali v osebna vprašanja posameznih funkcionarjev. To so pripovedovali naprej in obrekovali. Edino oni so se čutili poklicane, da informirajo odgovorne ljudi v državnem vodstvu o razpoloženju javnega mnenja in da analizirajo razne pojave — ugotavlja komisija. Končno tudi opozarja, da so še drugi taki zaprti organizmi in institucije, kar da bi moral centralni komitej v svojem nadaljnjem delu posebej upoštevati.

Poročilo se končuje z opozorilom, da komisija v tako kratkem času še zdaleč »ni mogla v celoti osvetliti vseh vprašanj v zvezi z razmerami v službi Državne varnosti.« Priložena mu je dokumentacija (ki ni bila objavljena v tisku). Končno opozarja na nujnost reorganizacije službe Državne varnosti in na odgovornost Aleksandra Rankovića in Svetislava Stefanovića ter predlaga, da jima vzamejo funkcije.

DISKUSIJA

Sledila je diskusija, ki se je nadaljevala na popoldanski seji. Vanjo je poseglo večje število članov CK ZKJ, med njimi tudi Ranković in Stefanović, ki sta se skušala zagovarjati in zmanjševati svojo odgovornost, zlasti Stefanović, medtem ko je Ranković izvajal samokritiko. O njem se je zlasti Tito sam izražal bolj obzirno in poudaril tudi njegove prejšnje zasluge. Diskusija pa je bila na splošno ostra in ju je še bolj razgalila. Končno so Rankoviću vzeli vse funkcije v CK ZKJ in sklenili, da se predlaga, da se sprejme v parlamentu tudi njegov odstop kot podpredsednik republike. Stefanovića pa so izključili tudi iz ZKJ. Na koncu je spet govoril Tito. Opaziti je bilo, da v diskusijo niso posegli najvidnejši slovenski, hrvaški in makedonski komunistični voditelji, ampak predvsem Srbi in Črnogorci ter Bosanci, najbrž zato, da bi onemogočili očitke v javnosti kakih nacionalnih nasprotij, ker sta Ranković in Stefanović, kot znano, Srba.

Za novega sekretarja centralnega komiteja ZKJ je bil izvoljen namesto Rankovića umerjeni in trezni Mijalko Todorović, za novega člana izvršnega komiteja Milentije Popović, v centralni komitej pa je bil kooptiran Dobrivoje Radosavljević, vsi trije Srbi ali Črnogorci.

REORGANIZACIJA ZVEZE KOMUNISTOV

Izvoljena je bila tudi večja komisija, ki bo preučila vprašanje reorganizacije in nadaljnega razvoja Zveze komunistov. Za vodjo komisije je bil izvoljen Mijalko Todorović. V njej so med drugimi Bakarić, Marko Bulc, Krste Crvenkovski, eden najuglednejših in tudi v Sloveniji zelo znanih makedonskih komunističnih voditeljev, zlasti še po svojem intervjuju o nacionalnem vprašanju v »Delu«, Tone Dajčman, Stane Dolenc, Rato Dugonjić, Karđelj, Stane Kavčič, Lazar Koliševski, Cvijetan Mijatović, Milentije Popović, Radosavljević, Mitja Ribičič, Vjda Tomšič in Miha Tripalo. Vseh članov je štirideset.

Razumljivo je, da je to dramatično zborovanje plenuma CK ZKJ vzbudilo pozornost svetovne javnosti, posebno zaradi Rankovićeve osebe, (Stefanović je bil tudi doslej bolj »človek v senci«), in zaradi razkritij, ki jih vsebuje Titov govor in poročilo preiskovalne komisije; pa tudi zato, ker je zasedal plenum na Brionih, kar se je baje doslej zgodilo samo enkrat, leta 1956, v času upora na Madžarskem.

Zlasti tisk sosednjih in drugih evropskih držav je obširno poročal o dogodku in se spustil v razna ugibanja. V splošnem pa je bila novica o tem, kaj se je zgodilo na Brionih, sprejeta povsod zelo ugodno, in lahko bi dostavili, da še prav posebno v Jugoslaviji sami, kjer se ljudje zdaj z brzojavkami in pismi zahvaljujejo Titu in CK-ju za njun odločni nastop proti samovolji in zlorabam v državnem in političnem aparatu.

S Tržaškega

Stvarne tržaške gospodarske perspektive

Stranke leve sredine, tržaška Trgovinska zbornica in sindikati so zavzeli stališče do gospodarskega programa skupine IRI ter so poudarili, da morajo ostati ladjedelnice naše dežele neokrnjene.

Krščanska demokracija, socialisti in socialni demokrati so postavili zlasti tri zahteve: 1. Zagotovitev zaposlitve v okviru petletke 1966-1970 za delavce, ki so zaposleni v tržaških obratih IRI-ja, to je v ladjedelnici Sv. Marka, v tovarni strojev pri Sv. Andreju in pri ravnateljstvu Združenih jadranskih ladjedelnic. 2. Razvoj gospodarskega potenciala Trsta. 3. Priznanje tradicionalne pomorske vloge našega mesta.

Resolucijo o ladjedelnici »Sv. Marka« je objavila tudi Slovenska skupnost v Trstu. V njej poudarja, da morajo pristojni krogi upoštevati tržaški gospodarski položaj in visoke strokovne sposobnosti več kot sto

let starega udejstvovanja Tržačanov na področju ladjedelništva ter zagotoviti ne samo obstoj ladjedelnice »Sv. Marka«, marveč tudi dovolj novih delovnih mest.

Tržaška Trgovinska zbornica pa v svoji analizi programa IRI-ja trdi, da je treba ladjedelništvo osredotočiti v Trstu in ne v Genovi. V tej zvezi spominja na pomorsko tradicijo Trsta, na bodoči promet petrolejskih ladij v tržaškem pristanu zaradi naftovoda, in na gradnjo suhega doka. Doslej objavljeni načrti IRI-ja — pripominja Trgovinska zbornica — bi le nadomestili ladjedelniško dejavnost, ki je že obstajala v Trstu ter so jo nato preselili drugam.

Tržaški gospodarski krogi tudi poudarjajo konkurenčno sposobnost Združenih jadranskih ladjedelnic. Pri tem spominjajo, da je imel Trst sredi prejšnjega stoletja že cvetočo ladjedelniško industrijo, medtem ko so ob Tirenskem morju šele delali prve korake.

Združene jadranske ladjedelnice so po letu 1857 izdelale tisoč 897 ladij za 23 narodov. V razdobju 1920-1955 so zgradile za tujino 134 ladij za več kot 950 tisoč ton. V letih 1955-1965 pa so v Združenih jadranskih ladjedelnicah splavili 69 ladij, med drugim 39 cistern, od tega 12 po 36 tisoč ton za družbo »ESSO«.

Zdi se pa, da se Trst na splošno preveč sklicuje le na svoje slavne tradicije v ladjedelništvu, premalo pa opozarja in prikazuje današnje in realne možnosti za obstoj in okrepitev ladjedelniške industrije v našem mestu.

Sklicevanje na samo tradicijo je lahko tudi dvorezno, kajti če sega tržaška ladjedelniška industrija sto let nazaj, je Genova gradila ladje in obvladovala z njimi kot samostojna pomorska republika velik del trgovine v Tirenskem morju že davno prej, kot je Trst kaj pomenil v ladjedelništvu in pomorski trgovini, v čemer ga je prekašal celo Koper. Poleg tega je znano, da je bila ustanovljena ladjedelniška industrija v Trstu v času, ko je bil Trst glavno pristanišče Avstro-ogrškega cesarstva in je šla pre-

ko njega pomorska trgovina ogromnega prostora v Srednji Evropi in Podonavju.

Težko si je predstavljati, da bosta Genova in Benetke dopustila, da bi Trst izdeloval ladje, ki pa bi imele matična pristana v teh dveh mestih. Če bo hotel imeti Trst svojo ladjedelniško industrijo, bo moral sam največ prispevati k temu, in to s pobudami in z investicijami, ne pa le s frazami in zahtevami. Če bo italijanska vlada preko IRI privolila v to, da mu še dalje pusti take deficitne ladjedelnice, kot je ladjedelnica sv. Marka, bo to storila samo iz političnih razlogov, ker »je Trst poseben primer«, kot se je že izrazil prof. Petrilli na predavanju, ki ga je imel te dni v Milanu, ne pa iz pravih gospodarskih razlogov.

Trst pa mora realistično izračunati gospodarske možnosti, ki mu ostanejo in ki so uresničljive. In te možnosti so po našem mnenju predvsem v tem, da se gospodarsko in politično čimbolj odpre svojemu geografskemu zaledju, Srednji Evropi in Podonavju, ter sodeluje z njima, kolikor največ more.

TRŽAŠKI SINDIKALISTI V RIMU

V sredo, 6. t. m., je v Rimu prišlo do sestanka med sindikalnimi predstavniki in vodstvom IRI-ja. V središču razprave je bilo vprašanje italijanske ladjedelniške industrije, ki se po načrtu IRI-ja mora tako preurediti, da bo lahko z uspehom konkurirala na mednarodnem tržišču. Ta načrt pa med drugim predvideva dejansko likvidacijo tržake ladjedelnice sv. Marka, zaradi česar so Tržačani zelo zaskrbljeni. Na sestanku v Rimu je vodstvo IRI-ja ponovno obrazložilo svoj načrt ter poudarilo, da je njegova izvedba odvisna od političnih odločitev vlade.

Tržaški sindikalisti so poudarili, da se z načrtom nikakor ne strinjajo in da se bodo z vsemi silami upirali likvidaciji ladjedelnice sv. Marka. Izrazili so se dalje proti temu, da bi vodstvo združene ladjedelniške industrije bilo v Genovi.

V četrtek se je odposlanstvo tržaških sindikalistov sestalo s podpredsednikom vlade Nennijem.

Kot kaže, se vprašanje ni premaknilo z mrtve točke. V prvi polovici tega meseca pa je predviden nov sestanek med tržaškimi političnimi predstavniki in vodstvom IRI-ja.

VABIMO VAS NA

3. TABOR

SLOVENSKE KATOLISKE MLADINE V ZAMEJSTVU

9. — 10. julija 1966
v Trstu

SOBOTA 9. JULIJA

Ob 16. uri: SEMINAR

— Socialno politična pot zamejskih Slovencev (ul. Machiavelli 22)

— Vera in kultura med zamejskimi Slovenci (Marijin dom v Rojanu ul. Cordaroli)

NEDELJA 10. JULIJA

Ob 9. uri: Skupna sv. maša v rojanski župni cerkvi

Ob 17. uri: Osrednja prireditev na Repentabru

SPORED PRIREDITVE NA REPENTABRU:

1. Pozdrav

2. »Veseli študentje« iz Koroške izvajajo priljubljene polke in valčke

3. Slovenski tržaški skavti in skavtinje zapojejo pod vodstvom M. Zupančičeve

4. Ples folklorne skupine Slovenskega kulturnega kluba v Trstu

5. Moški zbor iz Gorice pod vodstvom Z. Klanjščka

6. Fantovski zbor iz Koroške pod vodstvom Fr. Cigana

O D M O R

7. Mladinski odsek Slovenskega odra izvaja igro:

EDIP V HIROSHIMI

O D M O R

8. Ples folklorne skupine Slovenskega kult. kluba

9. Zbor »Fantje izpod Grmade« pod vodstvom I. Kralja

10. Tamburaški zbor iz Koroške

11. Moški zbor iz Gorice pod vodstvom Z. Klanjščka

12. Ples folklorne skupine Slovenskega kult. kluba

13. Mešani zbor iz Koroške pod vodstvom Fr. Cigana

V primeru slabega vremena bosta namesto na Repentabru dve prireditvi v rojanskem Marijinem domu, ulica Cordaroli. — Prva ob 16. uri in je namenjena predvsem okoličanom, druga ob 20. uri za mesto.

Praznik terana in pršuta

V soboto bodo v Repnu slovesno odprli IV. praznik terana in pršuta, ki ga prireja Pokrajinska turistična ustanova s sodelovanjem repentaborske občinske uprave in Kmetijskega nadzorništva. Pri letošnjem prazniku, ki se bo začel v soboto ob 18.30, sodeluje osem vinogradnikov iz repentaborske občine.

Po otvoritvi bo koncert godbe iz Gradeža in nastop pevskega zbora, prav tako iz Gradeža. V nedeljo pa bo ob 17. uri koncert godbe s Proseka in nato nastop pevskega zbora Prosek-Kontovel. Ocenjevalna komisija bo že v nedeljo objavila imena nagrajencev.

TRŽAŠKI VELESEJEM ZAKLJUCEN

V torek opolnoči se je končal 18. tržaški mednarodni velesejem. Zadnji dan je bilo

na razstavišču na Montebellu bolj živahno kot navadno. Značilnost letošnjega velesejma je bila v tem, da je vladala največja dejavnost na razstavnih sektorjih potrošnih izdelkov, posebno kar zadeva pohištvo, gospodinjske predmete in knjige. 18. tržaški velesejem pa je pomenil tudi važen korak naprej v specializaciji razstav. Tako imenovanih »dnevov lesa« so se udeležili predstavniki mednarodnega gospodarstva, uradni predstavniki evropskih, ameriških in afriških držav in strokovnjaki.

Predsednik velesejma adv. Slovcovich je objavil ob zaključku velesejma poročilo, v katerem pravi, da je 18. velesejem pritegnil zelo veliko obiskovavcev in pokazal plodno trgovinsko dejavnost. Število obiskovavcev je neglede na dva dneva, ko je bil velesejem zaprt, zaradi splošne stavke, za približno 10 tisoč preseglo število lanskimi obiskovavcev.

MESTNI PRORAČUN

Goriški mestni svet je obravnaval na seji dne 30. junija proračun mestne uprave za leto 1966. Seja je trajala do dveh zjutraj, ker je večina hotela priti do glasovanja o proračunu, kljub odporu liberalcev, komunistov in misinov. Za predloženi proračun je glasovalo 23 zastopnikov večinskih strank: demokristjanov, socialnih demokratov, socialistov in oba slovenska svetovavca. Proti je pa bilo 5 komunistov, liberalcev in misinov. Proračun izkazuje primanjkljaj 631 milijonov lir.

Svetovavci so živahno razpravljali zlasti o javnih napravah, o povišanju občinskih davkov, o prometnih znakih na cestnih križiščih ter o nakupu avtobusov za občinske prevoze.

V ponedeljek se je zbral mestni svet k drugi seji, ki je imela kot glavno točko dnevnega reda mestni regulacijski načrt.

Na ponedeljkovi seji je prišlo do prerenka z liberalnimi in misinskimi svetovavci, ki so zahtevali poseben postopek pri razpravi za mestni regulacijski načrt. Zahtevali so, da se morajo o načrtu predhodno izreči gospodarstveniki, gradbeniki in sindikati ter da je potreben poseben posvetovalni odbor. Upirali so se tudi prisotnosti urbanista prof. Piccinata na redni občinski seji.

Predlogi opozicije so bili zavrženi, nakar je prof. Piccinato na dolgo razvijal svoji načrt. Ta predvideva ohranitev starega mestnega dela in razmestitev prevoznih središč ter industrije na robove mesta proti jugozahodu.

Beneška Slovenija

Učja:

OBMEJNI PREHODI

Obmejne komisije so že pred časom odločile, da se spremeni obmejni prehod preko Učje tudi za mednarodni avtomobilski promet. Do praktične izvedbe določil pa še ni prišlo. Zgodilo se je, da so prišli izletniki z avti do bloka, preko pa jih niso še pustili, češ da še niso urejene carinarnice in podobno.

Zdaj, v času največjega turističnega prometa bi že bilo potrebno, da se prehod tudi uradno odpre. Mnogi turisti, posebno iz Avstrije, imajo tod najbližji prehod v Soško dolino. Pomisliti je treba, da bo romantična dolina Učje in tudi zapuščen vas sama dosti pridobila, če se odpre bolj živahen promet na tej strani.

Šent Lenart:

NOVA MAŠA

V nedeljo, 3. julija, je daroval slovesno novo mašo g. Lovrenc Kavčič, doma iz Jag-njeda v Šent Lenartu. Novi mašnik izhaja iz kmečke družine. Oče mu je že umrl. Ima pa še mater, brata in dve sestri. Slovesni maši je prisostvoval kot prezbiter msgr. Kračina, ki je nekak duhovni oče mladega duhovnika. Cerkev je bila natlačeno polna in je pazljivo poslušala pridigarja g. Kavčiča, ki je tudi domačin iz naše fare. Po maši je bilo oibčajno darovanje. Verniki so pobožno sledili pomenljivim obredom. Še bolj bi, če se vršili vsaj delno tudi v jeziku domačinov.

Po maši so se zbrali povabljeni gostje, kakih 100 po številu, v Škrutovem. V veseljem razpoloženju in med napitnicami novemu mašniku je minil zanj presrečni dan.

ZUPAN MED OBCANI

Goriški župan Martina uspešno nadaljuje srečanja z občani po raznih mestnih četrtih.

Prejšnji teden se je mudil med meščani okraja Placute. Pri še številni udeležbi je župan najprej orisal delo mestne uprave v zadnjih mesecih, posebno z ozirom na mestni regulacijski načrt. Župan je na kratko podal točke o cestni povezavi, javnih stavbah, o novih šolah in igriščih. Povedal je tudi, da se bo poobčinil mestni promet, da se bo obnovil prosti carinski pas. Dotaknil se je tudi vprašanja industrijskega pasu med Standrežem in Sovodnjami ter raznih kulturnih prireditev kot Fabianijeve in Tominčeve razstave ter polstoletnice zasedbe Gorice.

Zastopniki »placutarskega okraja, kamor spada tudi Livada, so županu predložili tudi svoje utemeljene želje in potrebe: asfaltiranje ulice Campi, greznični odtok v ulici Orzoni, ureditev ceste za Coroninijevim parkom in nujno potrebo prometnih signalnih naprav na križišču pred uršulinkami in na Catariniju v začetku Gabrijelove ceste. Župan je obljubil, da bo mestna uprava vse te želje izpolnila.

POKRAJINSKI SVET

Včeraj zvečer je bil sklican pokrajinski svet na redno sejo. Dnevni red je obsegal v prvi vrsti oddajo del na pokrajinskih cestah in oddajo zakupov za njih redno vzdrževanje. Svetovavci so tudi razpravljali o najetju posojila 430 milijonov lir za kritje proračuna iz leta 1965. Imenovani so bili tudi predstavniki pokrajine v različnih ustanovah, ki spadajo v njen delokrog.

POTREBNA NOVOST

Štirinajst dni je tega, odkar so nabite na nekaterih važnejših postajališčih mestnega avtobusa tablice z voznim redom. Potrebne bi bile pa skoraj na vseh, da ne bodo potniki nevoljno čakali, kdaj privozi avtobus.

Dobra posledica razobešenih voznih redov je tudi ta, da avtobusi bolj točno vozijo kot poprej. Ker je čas za proge pravilno odmerjen, se tudi ne dogaja tako pogosto kot prej, da vozač dirja s polno brzino, ko hoče nadomestiti zamujeni čas.

Vendar pa bi radi naslovili na naslov avtobusne uprave željo mnogih potnikov, naj bi avtobusi na južni postaji čakali toliko časa, da bi vsi potniki, tudi starejši, lahko prišli do voza, ne pa da jim ta tik pred nosom pobegne.

UKRADENA PODOBA

Zadnji dan januarja je bila ukradena na goriškem gradu podoba svetega Janeza, ki pridiga v puščavi. Tatvina je precej razburila umetniške kroge, ki domnevajo, da je slika posnetek Tintoretijeve umetnine; nje vrednosti še ne znajo presoditi.

Po polletnem zasledovanju se je policiji posrečilo izslediti tatu. Ukradel jo je natak Darizia iz Rima, ko si je ogledoval goriški grad. Preoblečen policist se je natakju približal kot ljubitelj umetnin. Po dolgem pogajanju mu je Darizia ponudil prav to sliko v nakup. Tako je prišla tatvina na dan. Natak je šel v ječo, podoba Krstnika pa spet na goriški grad.

Iz Goriške

Steversjan:

TEŽAVE Z VODOVODOM

Na kulturnem polju bo v poletnih mesecih nekaj zatišja. Končane so proslave in šagre obeh živahno delujočih prosvetnih društev. Delo v vinogradih in brajdah bo zahtevalo vse moči. Grozdje lepo kaže, tudi breskev je še precej.

Ne manjka pa še drugih skrbi, predvsem z našim vodovodom. Nekatero hišo zlasti pri Dvoru in proti Sovenci skoro pogrešajo prepotrebne vode, ker cevi in črpalke še niso v redu. Na sekundo priteka po pol litra vode. Goriška občina je obljubila, da bo postavila zasilno črpalko, tako da bo mogoče dovajati po en liter in pol vode na sekundo. Ko bo vodovod dokončno urenjen, bo znašala zmogljivost po štiri litre vode na sekundo. Vprašanje pa je, kdaj bo do tega prišlo.

Občina je s svoje strani vse uredila.

Doberdob:

OBCINSKA KNJIŽNICA

V ponedeljek dopoldne so v navzočnosti župana Jarca, ravnatelja goriške državne knjižnice dr. Manzinija in drugih zastopnikov slovesno odprli občinsko knjižnico.

Ustanovljena je po prizadevanju ravnateljstva državne knjižnice in deloma z vladno podporo. Knjižnica šteje več sto zvezkov najnovejših del v slovenščini in italijanščini. Vodila jo bo gospodična Severina Peric, absolventka slovenskih srednjih šol.

Po nagovoru župana Jarca, je župnik Zerrjal blagoslovil knjižnične prostore v občinskem domu, nakar je poslanec Franko prerezal običajni trak. Nato je govoril ravnatelj Manzini, ki je povedal, da je doberdobska knjižnica deveta javna ljudska knjižnica v goriški pokrajini. Poudaril je, da pomeni ta knjižnica važen člen v sklopu italijansko-slovenskih kulturnih odnosov in da so minili časi, ko so fašisti zažigali slovenske knjige.

Dodali bi še, da bi morali priti tudi časi, ko bo vlada podpirala vse slovenske kulturne ustanove brez razlike.

Rupa:

KAKO KAŽE LETINA

Zazdaj šele ugibamo, koliko nam bo prinesel dobička letošnji trud na njivah. Krompir kaže lepo po vsej naši okolici. V strahu smo pa opazili, da ga precej napada koloradski hrošč, čeprav ljudje pridno škropijo in ga zatirajo. Kot smo pa že enkrat rekli, bi se morali vsi kmetovavci v okolišu domeniti in ga vsi hkrati napasti, sicer je ves trud zaman.

Za krmo tudi ne kaže slabo, če ne bo pritisnila suša. Prav po našem in sovodenjskem koncu že nekoliko pritiska. K sreči imajo naši posestniki že precej kosilnic, da bo šlo delo hitreje od rok, če bo potrebno.

Opaža se pa tudi, da so se naši vaščani in sosedje prav pridno oprijeli poljskega obdelovanja. Po delu v tovarnah marljivo hite na njive in travnike, da si tudi iz zemlje zagotovijo obstanek ali boljše življenje.

Dostavili bi še željo, naj bi se pokazalo zanimanje, poleg dela za vsakdanji kruh, tudi za prosvetno delo, za duševni kruh, katerega še premalo poznamo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„Miklova Zala“ v Trstu

Amaterska igravska skupina iz Kostanjevice je naštudirala Žiškovo dramatisacijo »Miklove Zale«, jo igrala po več krajih v Sloveniji, gostovala z njo na Koroškem in je obiskala zdaj tudi Trst.

To kar je za naš svet ob morju Lepa Vida, je za Koroško Miklova Zala. Sketova povest, ki se naslanja na narodno izročilo, je znana po vsej Koroški kot sveto pismo. Zato ni čudno, da so si koroški Slovenci vedno želeli gledati Zalo tudi na odru. Tako smo dobili več dramatisacij, a med vsemi je ostala najbliže Sketovi povesti in je v njej ostalo največ koroške pristnosti in nepotvojenosti v Spicerjevi priredbi. To so Korošci tudi neštetokrat igrali, večkrat tudi na prostem pred kmečkimi domom Miklove Zale, v katerem še danes žive Žalini potomci. Predstave so bile vedno nekakšni ljudski prazniki, ki so spominjali na velike igre pri Grkih.

Fran Žižek v svoji dramatisaciji ni ostal več zvest tradiciji te zgodbe. Teža boja proti Turkom in obrambe krščanstva je Žižek prenesel na kmečke upore. Nujno pa je spremenil tudi duha zgodbe, ki v izročilu, kakor tudi v Sketovi povesti diha pristnost in prirodost zemlje ter vernost in svetost družine.

Zdi se, da je šla v tem oziru dramatisacija predaleč. Žižek bi lahko napisal novo igro z isto motiviko in mu ne bi mogel ničče ničesar očitati, ne bi pa smel vzeti zgodbe, ki je že ustvarjena in živa, ter jo spremeniti tako, kot mu narekuje njegov svetovni nazor in politična usmerjenost. Če bi bilo dovoljeno tako spreminjati literarna dela, se v labirintih takih potvorb več ne bi spoznal noben literarni zgodovinar. Dramatisator ima nekaj prostosti, ne more pa spreminjati bistveno važnih in značilnih potez literarnega dela.

V tehničnem oziru pa je Žiškova priredba dobro premišljena in delno tudi učinkovita, čeprav je devet slik, ki zahtevajo stalno menjavo pozorišča, nekoliko neokretnih in trajanje predstave nekoliko preveč zavlečejo.

O predstavi sami je treba reči, da so jo vsi igralci igrali z velikim ognjem, z vso možno zavzetostjo. Opazna je bila velika skrb in ljubezen režiserja Lada Smrekarja, ki je vodil igralce po odru, jim odmerjal korak in kretanje. Vskladil je igro in govorico, veselico in pogreb, folkloro in moderno predstavo, tako da se je včasih približal pravemu poklicnemu igranju in ga v nekaterih prizorih celo verneje in kvalitetneje podal, kot bi ga mogli poklicni igralci.

Razumljivo je, da se včasih čuti v kretanju ali pa v govorici, da se igralci ne ukvarjajo samo z igranjem, ampak da je to samo njihovo popoklicno delo, potem, ko so se vrnili z vsakdanjega dela. Posebno je morda to opazno pri govorjenju, ko pogovor delno ni razumljiv zaradi tehničnih nedostatkov. Istočasno pa je treba priznati, da je jezik domalega vseh igralcev dober, da zlepa ni bilo slišati napačnega vokala ali nerodnega podudarka.

Tudi igra sama je pri igralcih zelo prizadevna

Jurčičeva rojstna hiša - muzej

V Muljavi na Dolenjskem so uredili iz rojstne hiše Josipa Jurčiča literarni in etnografski muzej. To se je zgodilo za stoletnico prvega slovenskega romana, ki zasluži to ime, to je Jurčičevega »Desetega brata«.

Jurčičevo rojstno hišo so v zadnjem času restavrirali in tudi okolico nekoliko preuredili, da je zunanja podoba okolja spet približno takšna, kot je bila v času, ko je Jurčič pisal ta roman. Hiša je obdana s čebelnjakom, lanišnico, kjer so hranili lan, skednjem in drugimi gospodarskimi pritiklinami. Sredstva za ureditev tega muzeja je dala delno domača občina, delno republika, delno pa so jih dobili tudi z nabirko takoiimovanega »Jurčičevega dinarja«.

Domača igravska družina je igrala ob odprtju muzeja na prostem dramatisacijo »Desetega brata«.

ŠTEVILO KINODVORAN RASTE

Po statistiki, ki jo je objavila organizacija UNESCO, se je število kinematografov v zadnjih de-

in zelo sigurna. Videti je, da so bili že mnogo na odru. Raven gledališke predstave Kostanjevice je blizu predstavi poklicnih igralcev v manjših mestih.

V igri nastopa nad sedemdeset igralcev in bi bilo težko omenjati vse. Najmočnejše like so igrali: Ivan Mlakar v Serajniku, Stanko Jordan v Mirku, Vera Koljančič v Zali, Ladko Kukec v Davorinu, Marija Sketa v Almiri in še nekateri drugi.

Barvite ljudske noše so zelo popestrile prizore, čeprav krajevno niso povsem odgovarjale. Zaključni prizori so v lučnih učinkih močno povdarjeni. Rej ali pa preplah ob napovedi Turkov so izvedli igralci naravnost klasično.

Glasbeni vložki so bili morda mestoma predolgi, a so hoteli pač obdržati pozornost gledavcev na dejanju. Scenograf Vlado Rjavec je spretno in okusno spreminjal pozorišče. Z veliko fineso je pripravil koreografske točke Marjan Kralj.

Tako sta prinesli obe predstavi »Miklove Zale« v naše mesto drobce svežine, ki bi jo morali dati vso sezono domači nepoklicni odri. Igralci iz Kostanjevice so pokazali, kaj je mogoče ustvariti iz veselja in ljubezni.

J. P.

Koncert Dolores Ivanchicheve

Letošnjo kulturno sezono je zaključil Slovenski Klub s koncertom sopranistke Dolores Ivanchicheve ob klavirskem spremljevanju prof. Marijana Lipovška. Pomembnost tega zanimivega koncerta moramo presojati z dveh vidikov: prvič, da je nudila mlada umetnica poslušalcem izreden umetniški užitek s svojim krasnim petjem, s toplino čustvenega izraza ob nenavadno jasni izgovorjavi in muzikalni vsebinski poglobitvi. Drugič pa z vidika izbire raznovrstnosti sporeda, ki ustreza namenu Slovenskega kluba, da nudi svojim obiskovalcem čim popolnejši pregled umetniške ustvarjalnosti.

Ivanchicheva si je že ob svojem prvem nastopu pridobila splošno simpatijo poslušalcev, ko je nastopila v Kulturnem domu skupno s svojimi slovenskimi rojaki iz ZDA ob gostovanju kulturnega društva »Tamburica«. Na torkovem koncertu pa je prišla njena muzikalna osebnost do popolnejše veljave zaradi obširnega in prestrega sporeda, ki je navajal v prvem delu nekatere izbrane pesmi iz bogate zakladnice samospelov slovenskih skladateljev: Benjamina Ipavca, Antona Lajovca, L. M. Škerjanca, pred kratkim in prerano umrlega Marijana Kozine, Pavla Šivica, Marijana Lipovška in tri priredbe slovenskih ljudskih pesmi, v tretji skupini pa črnske duhovne pesmi.

Najprej je predvajala pevka tri Ipavčeve samospelve: »Iz gozda so ptice odpule«, »Če na poljane rosa pade« in »V spominsko knjigo«. Oblika teh samospelov iz čitalniške dobe je enostavna, vendar pa je za nadaljnji slovenski glasbeni razvoj važna, ker se naslanja melodična linija na

FESTIVAL FANTASTIČNIH FILMOV V TRSTU

V Trstu se bo začel 9. julija četrti mednarodni festival fantastičnih filmov. Doslej se je prijavilo zanj 10 držav.

Poleg Italije bodo sodelovale na Festivalu znanstveno-fantastičnih filmov še naslednje države: Francija, Združene države, Češkoslovaška, Španija, Velika Britanija, Sovjetska zveza, Japonska, Jugoslavija in Švedska.

Jugoslavija bo zastopana s kratkometražnima filmoma »Obiskiz vesolja«, ki ga je posnelo podjetje »Zagreb film« in »Leto 3003«, ki ga je posnel »Triglav film«.

FILM O SPACALU

V Piranu bodo začeli snemati ta teden kratkometražni film v barvah o slikarju Lojzetu Spacalu. Spacal prebiva — kot znano — vsako poletje v Piranu, kjer ima vilo in lastno razstavno galerijo. Scenarij je napisal Giorgio Sestan, režiral pa bo Jože Babič.

Producent filma je podjetje »Viba Film« v Ljubljani.

Slavni nemški dirigent Hermann Scherchen je te dni nenadno umrl v Florenci v starosti 75 let.

Te dni se je — kot poroča »MANNHEIMER MORGEN« — vrnil v Jugoslavijo srbski pisatelj Miodrag Bulatović.

ljudsko melodiko. Po prvi svetovni vojni pa se je slovenska glasbena ustvarjalnost naglo razmahnila, pojavile so se nove ustvarjalne sile, ki so zbudile in razgibale glasbeno življenje med našim življenjem. V ospredju teh skladateljskih osebnosti stoji med prvimi Anton Lajovic, ki je mojster v samospelivih, kakor pričajo pesmi »Pesem o tkalcu«, »Bujni vetri v polju« in »Begunka pri zibelki«. Zadnji dve, ki nam ju je zapela Ivanchicheva, se opirata na impresionistične izrazne prvine. Pevka je podala vse skladbe, zlasti pa Lajovičeve z nenavadno duhovno doživljajstvom in očarljivo popolnostjo. Klavirski stavek teh pesmi predstavlja svojevrstno umetnino, ki je doživela v Lipovškovi interpretaciji prepričevalni uspeh.

Skerjančeva samospela »Počitek pod goro« in »Večerna impresija« sta mladostni deli, ki ju je skladatelj napisal komaj 19 let star. Obe pesmi kažeta njegovo bogato fantazijo. Tem skladbam je vlila pevka poseben čar s svojim toplu občutenim petjem. Sledili so še samospeli Marijana Kozine, Pavla Šivica, Marijana Lipovška in tri priredbe Nika Stritofa iz Vrazove zbirke prekmurskih napelov. Tudi v skupini črnskih duhovnih pesmi se je pevka izredno izkazala. Da so vžgale slovenske ponarodele pesmi na koncu sporeda, je samo po sebi umevno.

Oba umetnika sta bila deležna nenehnih aplavzov občinstva.

k. s.

PEVSKE TEKME

V okviru letošnjega goriškega andrejevanja se bodo zopet ponovile mednarodne pevske tekme v veliki telovadni dvorani. Peto mednarodno tekmo prireja kot vedno goriški pevski zbor »Seghizzi«. Določena je za dneva 22. in 23. oktobra. K nastopom so organizatorji povabili poleg italijanskih, furlanskih, avstrijskih in slovenskih zborov tudi pevce iz Francije, Švice, Zahodne Nemčije in Madžarske.

Pevski zbori bodo nastopali v petih različnih sekcijah. V prvi, drugi in peti morajo predvajati obvezne skladbe. V drugi sekciji za moške zборе je predpisana še neobjavljena skladba »Odi et amo«, katero je zložil naš rojak Rado Simoniti za štiri-glasne moške zборе.

Od 14. do 17. novembra bo v Hanovru kongres, posvečen filozofu prosvetljenstva Leibnitzu, za 250 letnico njegove smrti.

GOSPODARSTVO

Trgovina med Italijo in Jugoslavijo narašča

Trgovina med Italijo in Jugoslavijo narašča in tudi perspektive za bodočnost so ugodne. To so poudarili na zasedanju mešanega odbora italijansko-jugoslovanskih trgovinskih zbornic, ki je bilo nedavno v Zagrebu. Razpravljali so o okrepitvi gospodarskega, finančnega ter industrijsko-tehničnega sodelovanja med obema državama.

Italijansko-jugoslovanska trgovina je znašala v prvih štirih mesecih 1966 103 milijone dolarjev ali 13 milijonov dolarjev več kot v istem času lani. Pričakujejo, da bo letos dosegla 300 milijonov dolarjev. Ugodne so bile tudi obmejne izmenjave na Tržaškem in Goriškem. Znašale so v omenjenem obdobju šest milijard lir ali 600 milijonov več kot v istem času leta 1965.

Jugoslovani so želeli, naj Italija poveča uvoz njihove živine in mesa. Italija uvozi zdaj letno od 600 do 700 tisoč glav goveje živine in od 250 do 300 tisoč ton mesa, od česar odpade na Jugoslavijo samo deset odstotkov.

O odpravi raznih težav v italijansko-jugoslovanski trgovini je govoril tudi veleposlanik v Rimu Vejvoda, ki je prispel za »dan Jugoslavije« na tržaški velesojem. Dejal je, da so te težave delno posledica naglega porasta izmenjav. Te so leta 1953 znašale 40,4 milijarde lir, lani pa že 176,1 milijard. 92% jugoslovanskega uvoza iz Italije — je izjavil Vejvoda — odpade na industrijske izdelke, medtem ko uvaža Italija le malo industrijskih izdelkov iz Jugoslavije. Italija naj bi po veleposlanikovih besedah posnela druge zahodne države, ker odpade na primer 45 odstotkov jugoslovanskega izvoza v Veliko Britanijo, na industrijske izdelke, Zahodno Nemčijo 50 odstotkov, in v Združene države 50 odstotkov.

TURISTIČNO SODELOVANJE MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

V Beogradu so zaključili drugo zasedanje mešane komisije, ki skrbi za izvajanje turističnih dogovorov med Italijo in Jugoslavijo z dne 23. decembra 1963.

Obravnavali so porast turističnega prometa ter nadaljnjo poenostavitev postopka

na meji. Izrekli so zadovoljstvo nad uvedbo novega jadranskega trajekta (ladijski brod) »TINTORETTO«, ki se bo pridružil dvema jugoslovanskima trajektoma, upoštevajoč dejstvo, da je v mednarodnem turizmu vedno več avtomobilistov. Govorili so tudi o turistični propagandi v tisku in po radio-televiziji.

Dogovorili so se, da bo obiskala Jugoslavijo skupina italijanskih hotelirjev. Ogledala si bo gostinske obrate ter bo izmenjala misli s predstavniki jugoslovanskega gostinstva.

ZA SKLADNO POMOČ REVNIM NARODOM

V Turinu se je končala te dni konferenca Programa Združenih narodov za razvoj. Udeleževalo se je je 130 delegatov držav članic Združenih narodov, ki pomagajo pri razvoju zaostalih držav.

Na zadnji seji konference je predsednik Programa Združenih narodov za razvoj, Hofmann, poudaril važnost tega zborovanja za vskladitev dela Združenih narodov v prid revnih narodov.

Trte samorodnice in vinski zakon

V sedanjem zakonu o vinu z dne 12. februarja 1965 št. 162 je v 22. členu rečeno:

»Prepovedano je držati v kupčijske namene kakor tudi kupčija z mošti in vini, ki izvirajo s trt, ki so različne od »vitis vinifera« (= evropska žlahtna trta), z izjemo moštov in vin, ki izvirajo od samorodnic, katerih gojitev bo lahko dovoljena z odlokom kmetijskega ministrstva, z ozirom na posebne pogoje nekaterih okolišev in na bistvene značilnosti dotičnih trt. Prepoved stopi v veljavo po štirih letih od dneva izdaje ministrskega odloka.« — Ta odlok pa še ni izdan.

Vprašanje samorodnic pa je v Italiji mnogo bolj važno, kot smo dosedaj mislili. Pridelek vina od samorodnic je mnogo večji. Računali so, da znaša letni pridelek tega vina par stotisoč hl, ko pa so začeli

nekoliko preiskovati, so takoj videli, da znaša pridelek mnogo več kot 3 milijone hl.

V videmski provinci je pridelek samorodniškega vina znaten in precej tisoč hl ga ima zadružna klet v Casars, zlasti sorte Bacco. Izgleda, da je imenovana samorodnica sploh zelo razširjena po celi furlanski ravnini in tudi na njenih obronkih, med drugim tudi v Beneški Sloveniji. — Samorodnice so razširjene tudi v izrazitih vinorodnih okrajih v Toskani. Koliko pa je samorodnic in njih pridelka v južni Italiji, se lahko samo domneva, ker od tam so vse statistike sumljive glede svoje točnosti.

OVČEREJA V ITALIJI

Pred 15 leti so cenili italijansko ovčerejo na 10,250.000 glav. Potem je v prvih 5 letih število padlo za 1,200.000, v naslednjem petletju za nadaljnjih 700.000 glav, v zadnjem petletju, to je po l. 1960 pa za 600.000 glav, tako da je bilo lansko leto še 7,700.000 glav. To padanje pa ni bilo v vseh pokrajinah enako, saj je v tem času število ovc na Sardiniji celo zrastle za skoraj 100.000 glav in doseglo 2,440.000 glav.

Sardinija izvažata tudi največ ovčjega sira, in sicer nad 40.000 stotov letno. Vsa ostala Italija izvozi komaj 65.000 stotov sira. Skoraj ves sardinski ovčji sir (pecorino sardo) gre v ZDA.

SET IN PIŠCANSKI

Državna zveza francoskih perutninarjev trdi v svojem poročilu, da je znašala proizvodnja mesa piščancev v državah SET-a l. 1957 okoli 6 milijonov stotov, da se je dvignila l. 1962 na 9 milijonov in lansko leto na 11,5 milijonov stotov.

Proizvodnja jajc je v istih državah znašala lani 36,8 milijard, pet let prej (1960) pa 31,3 milijard. — Svoje perutninarstvo je najbolj razvila Zahodna Nemčija.

ČRN KRUH JE BOLJŠI OD BELEGA

Se nedavno je bilo uživanje belega kruha znak blaginje, znak bogatije, danes pa je znak nepravilne prehrane. Zato pa napredni narodi vedno bolj opuščajo uživanje belega kruha v korist temnejšega. Ta pa ni temen zato, ker so primešane moke iz bolj temnih žit, marveč zato, ker je med krušno moko več otrobov. — Med narodi, ki opuščajo beli kruh za temnega, so zlasti Nemci in v splošnem vsi germanski narodi. Prehranjevalni izvedenci teh narodov vedo, da gre pri pripravljanju belih mok v izgubo vse polno redilnih snovi.

Če pripravimo iz 100 kg pšenice 73 kg najfinejše moke — znanstveno govorjeno »z mlevskim efektom 73%« — gre v otrobe v celoti 27 kg, v katerih je 17% vseh proteinov - beljakovin, 58% vseh maščob, 52% vsega apna, 67% vsega železa, 70% fosforja, 82% vitamina B, 81% vitamina PP, itd.

To se pravi, da gre v otrobe večina rudninskih snovi, večina najbolj cenjenih snovi — beljakovin in tolščic — pa tudi večina vitaminov.

Ta ugotovitev in pa dejstvo, da pripravljanje fine moke več stane, zaradi česar je beli kruh dražji kot kruh iz polne moke, je privedlo prehranjevalne strokovnjake do tega, da priporočajo uživanje temnega kruha iz polne moke. Tak kruh je bil nekdanji vojaški komis in take so tudi mnoge vrste kruha iz polne moke (= moka in otrobi), katere prodajajo pod različnimi imeni.

V ZDA in v mnogih drugih državah pa uživajo tudi temen kruh, ki pa ni iz polne moke, marveč iz take, kateri so bile pred uporabo primešane snovi, zlasti tiste, ki so bile odvzete z otrobmi, a tudi druge. Pečejo pa tudi kruh iz mešanice najrazličnejših mok in drugih dodatkov.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 7 ■■■ BRUSILOVA OFENZIVA SPOMLADI 1916 ■■■■ Inž. J. J. ■■■

Skočil je tja, da bi se malo osvežil. A preden je mogel kaj najti, je bil že kozak za njim in zakričal »nazad« ter ga z »nagajko« pošteno ošvrknil. Prizadeti je nekaj rekel in takrat ga je zadela še ena in takoj še tretja.

Trpin se je opotekel in zrušil. Na tleh ležečemu je kozak dal še četrti udarec z nagajko. Nekdo, ki je to videl, mi je pravil, da se revež na tleh ni več zganil. In tudi stokal ni. Mi pa »skarej, skarej« naprej brez odmora, brez počitka. Najbrž 6 km na uro. Mnogi so se že opletali, kot malo pijani.

»Imaš kanec vode?«

»Imam, a ti dam samo kapljo, da si ovlažiš ustnice.«

Pošten je bil in ni vzel več. In smo korakali naprej. Kmalu se je oglasil drugi:

»Jaz ne morem več!«

»Kaj pa hočeš? Potrpi, vdaj se v božjo voljo, malo pomoli, spomni se žene in otrok! Saj ne bo večno trajalo. Tudi tega marša bo konec.«

Črni oblaki so se začeli hitro zbirati, eden čez drugega so se valili, sapica je zapihala čez stepo, stemnilo se je. Velike kaplje so začele padati. Sapica je narastla v veterček, ta pa v pošten veter, redke kaplje so se zgostile v dež, ta pa v ploho. Kmalu smo bili ohlajeni, dež pa je lil kot iz škafa. Kozaki pa so le priganjali »skarej, skarej!« Ploha ni dolgo trajala, a več kot dovolj, da je spremenila cesto v globoko blatno njivo. Po tej pa vlačijo svoje utrujene kosti. Vsaka noga tehta pol centa. Kozak pa »skarej, skarej...«

»Jaz izstopim. Pa naj me ubijejo. Bo vsaj enkrat konec.«

»Ne smeš!«

»Ce ne, padem v blato in me bodo pohodili. To bo hujša smrt kot krogla. Ne morem več, ne morem!«

Prijel sem ga za roko in držal. »Na, izpij požirek in ti bo bolje.«

Vzel je čutaro, nagnil in takoj vrnil. »Kaj pa ponujaš, ko sam nič nimaš. Niti za pol žlice ni bilo. In vendar čutim, da mi nove moči lezejo v žile.«

Nove moči? Jaz pa čutim, da mi moči pojemajo. Tudi duševne. Žejen sem, žge me v dno črevesja, ustne žleze se sušijo in kmalu niti slin ne bo več. Ustno nebo je že suho. Vsaj par kapljic vlage da bi bilo. Cesta pa je mokra, tu pa tam je mala lužica; sicer je voda sivo-rumenkasta, a je vsaj mokra. Nisem mnogo razmišljal, vzel sem čutarico in čakal na priložnost. Med hojo sem se sklonil in s čutarico zajel izpred svojih nog nekoliko tiste vlage. Pustil sem, da se je sesedla in sem si ovlažil ustnici. Tako sem napravil še parkrat. Kozak pa je kričal »skarej, skarej!« In smo marširali. Stroj. Prividi...

Ne vem, kako sem hodil naprej, ne vem, ali sem še dajal poguma drugim, ali so ga dajali drugi meni, ne vem, koliko jih je padlo na cesti, ne vem, kako smo prišli v obljudeni kraj, ne vem, kdaj smo se ustavili in kdaj sem se zleknil po treh stopnicah, ki so vodile s ceste ali ulice v neko hišo. Le to vem, da je bil velik dan, ko me je nekdo budil, ko sem spal kot ubit.

Ko si malo pomanam oči in se skušam

spomniti kje sem in kaj delam, zagledam angelski obraz mladega dekleta, ki mi ponuja skodelico mleka in odrezek belega kruha. Poleg je bila še druga ženska, najbrž dekletova mati. Z veseljem sta gledali, kako sem ponujeno hitro pospravil. Dekle je skočila v hišo in mi prinesla še kos belega kruha. Tega sem spravil v torbo. Rekel sem hvala, grazie, mercy, djekujji, danke, ruski »spasibo« mi še ni bil znan. Angel dekleta se je rajsko smehljala. Imela je kakšnih 15 do 17 let, jaz pa 50 let manj kot jih imam danes. Ponudila mi je ročko, a jo takoj odtegnila in z mamo sta se umaknili v hišo. Jaz pa sem se zopet zleknil po stopnicah in takoj zaspal.

Velik dan je že bil, ko so nas kozaki zbudili s svojim »vstavaj« in »pastrajis«. Uredili smo se zopet v kolono, ki se je leno vlekla skozi vas na stepo. Tam je stala lepša stanovanjska hiša z mnogimi gospodarskimi poslopji in hlevi. Bila je središče večjega posestva. V neki baraki je bila cela vrsta kotlov in v mnogih je vrelo. Eden od kozakov je kričal: »Kipjatòk«, kipjatòk jest«. Toda čemu nam bo »kipjatòk« ali vrela voda, če pa nimamo ne sladkorja in ne čaja?

Skušal sem najti čimveč tovarišev iz svoje desetine, ki se je razbila. Našel sem jih

le pet in ti so mi rekli, da niso videli nobenega drugega, trije pa da so gotovo padli na nočnem maršu, ker so onemogli. Vidno je spet lezlo življenje v nas, posebno ko smo zaslišali piskanje vlaka. Torej smo blizu železnice in maršev bo konec. Sedaj se bomo peljali in lepo nam bo, smo govorili. Tovariši so povedali, da nisem bil edini, ki je dobil pozdrav s svežim mlekom in kruhom.

Moralo je biti blizu poldneva, ko so začeli deliti hrano: velik kos kruha in liter-sko zajemalko ješprenja. Tudi ta je bil brez soli in masti, a bil je vroč. Stirje smo imeli menažke, žlice pa vsi. Razdelili smo si kruh in vzajemno jedli iz menažk. Ko smo končali, smo šli po več in zopet smo dobili kruh in ješprenja. Trikrat smo šli h kotlom, ne toliko zaradi ješprenja kot zaradi kruha. Vsak od nas šestih je imel po 2 kosa v rezervi. Niso razdelili vse hrane, ker nas je bilo premalo. — Legli smo na stepo in začeli si iskati uši. Ko je bilo po soncu okrog štiri popoldne, so nas dvignili, porazvrstili v kolono in šli smo na postajo, ki ni bila daleč. Tam je že čakal vlak z velikimi živinskimi vagoni in v vsakega so nas natrpali po 45. Saj je bilo dosti prostora na podu vagona in v prvem nadstropju, na rezervnih deskah. In čakalo nas je še najhujše, preden smo prispeli v Kijev oziroma v Darnico, kjer je bilo zbirno in razmestitveno taborišče.

12. junija 1916 pod večer nas je vlak odpeljal proti Kijevu-Darnici.

Dobri odnosi med Italijo in Nemčijo

Ministrski predsednik Moro se je vrnil s šestdnevnega uradnega obiska v Zahodni Nemčiji, ki je imel — morda nehote — nekoliko demonstrativen in polemičen značaj, glede na istočasni De Gaullov obisk v Sovjetski zvezi. Hotel je poudariti trdnost nemško-italijanskih vezi in prijateljstvo med italijanskim in nemškim narodom. Moro in zunanji minister Fanfani, ki ga je spremljal na prvem delu njegovega potovanja, sta imela s kanclerjem Erhardom in njegovimi sodelavci razgovore najprej v Bonnu, nato pa se je podal Moro še na obisk raznih nemških mest. Bil je med drugim v Kielu, Berlinu in Stuttgartu.

Poleg političnih zadev v zvezi s svetovnim položajem in Združeno Evropo so razpravljali tudi o gospodarskih vprašanjih. Tako so govorili med drugim o skupni kmetijski politiki Evropske gospodarske skupnosti, o sestavi enotnega izvršilnega odbora za vse tri evropske skupnosti in o carinskih pogajanjih z Združenimi državami v okviru »Kennedyeve runde«.

Pozornost so posvetili tudi odnosom med Vzhodom in Zahodom. Vzhodno-evropske države kažejo vedno večje zanimanje za okrepitev gospodarskih in trgovinskih zvez

z Zahodom. Razna italijanska odposlanstva so imela v zadnjem času nove pogovore zlasti z Jugoslavo in Poljaki.

Predstavniki rimske in bonnske vlade so razpravljali tudi o položaju italijanskih delavcev, katerih je v Nemčiji okrog 400.000. Trgovina med Italijo in Nemčijo je zelo živahna ter je narasla že na 1600 milijard lir letno.

PROBLEM OMEJEVANJA ROJSTEV IN KATOLIŠKA CERKEV

Tajnik papežev komisije za vprašanja prebivavstva, pater De Riedmatter, je izjavil v intervjuju po televiziji, da Cerkev dopušča uravnavanje rojstev. Spravljati otroke na svet je dejanje moralnega značaja in opravljati kako moralno dejanje pomeni, da je človek odgovoren za tisto, kar dela — je rekel. Zakonci morajo torej vedeti, kakšne možnosti bodo imeli za vzdrževanje družine, in morajo po tem določiti, kakšno družino si hočejo ustvariti.

Tajnik papežev komisije za vprašanja prebivavstva je potem naznanil, da bo Cerkev predložila glede tega globoko premišljene in pretehtane sklepe.

DIKTATURA ŽENSK?

Vlado v vseh 26-ih pokrajinah Dominikanske republike bodo zaupali ženskam. Tako je sklenil predsednik Balaguer, da bi dokazal Dominikankam svojo hvaležnost, ker so tako krepko pomagale, da je bil izvoljen.

V sredo zvečer se je končal vrhunski sestanek držav varšavskega pakta v Bukarešti. Zdi se, da so obveljala romunska stališča nasproti sovjetskim.

KDAJ BODO VIDELI?

V sredo ob zori so začeli vzhodnonemški vojaki pod stražo svojih kolegov, oboroženih z brzostrelkami, podirati tisti del berlinskega zidu, ki stoji za bivšim Reichstagom. Zdi se, da ga bodo nadomestili z ograjo.

Na vprašanja z zahodne strani, kaj to pomeni, so odgovarjali: »Boste že videli, ko bo končano«.

ŠPORTNI PREGLED

KDO BO ZMAGAL NA SVETOVNEM NOGOMETNEM PRVENSTVU?

V Londonu in po vsej Veliki Britaniji živahno sklepajo stave o tem, katero moštvo bo zmagalo na svetovnem nogometnem prvenstvu, ki se bo začelo 11. t. m., in kako se bodo uvrstila.

Največ jih stavi na Brazilijo. Razmerje stav je 6-4. Sledi Anglija 4-1, nato pa Argentina in Italija 9-1. Za njima se razvrščajo druga moštva v takemle razmerju stav: Sovjetska zveza 11-1, Zahodna Nemčija 12-1, Portugalska 22-1, Španija 25-1, Francija in Madžarska 28-1, Urugvaj 40-1, Bolgarija in Čile 66-1, Severna Koreja 100-1, Švica 150-1 in Mehika 200-1 (!).

VSA MOSTVA SO ŽE V ANGLIJI

Ze v ponedeljek so bila v Angliji skoraj vsa moštva, ki bodo sodelovala na svetovnem nogometnem prvenstvu. Angleško moštvo pa je bilo še zunaj, ker je moralo v torek odigrati tekmo s poljskim moštvom v Varšavi. Seveda pa se Angležem ni treba šele privajati na angleško ozračje.

Zelo zgodaj so prišli v Anglijo Francozi, enajst dni pred drugimi, in pridno vežbajo, s tekmami z lokalnimi klubi. Tako se zdi, da Francozi prvenstva ne bodo vzeli z »lahke platje«.

Vse pa kaže, da je tudi večina drugih moštev odlično pripravljena. Protj tretjim moštvom so zmagovala zadnji čas v tekmah za vajo z zelo visokimi rezultati: 5:1, 6:1 ali celo še višje. So kot dvanaest dobro namazanih in mogočnih strojev, ki drhte z zvencem rohnjenjem na startni črti, da se vržejo v dirko.

Skupina nemških arheologov je odkrila v mehiški džungli pri Totimehuacanu v bližini Puebla nekdanje mesto z osmimi velikimi stavbami, katerega nastanek so datirali v šesto stoletje pred Kristusom. Najbolj značilna stavba je 24 metrov visoka piramida, pri kateri so našli tudi tri grobove. Treba bo pa še eno leto dela, da bodo poslopja lahko popolnoma očistili rastlinstva, ki jih pokriva.

ŽENA IN DOM

TVEGANE POROKE

Okrog 90 do 95 odstotkov vseh zakonov, ki jih sklenejo nemška dekleta z Afričani ali Azijci, se spet razbije, kot je naznanil podpredsednik Zunanjega urada evangeličanske Cerkve, Gerhard Stratenwerth. Porvaril je nemška dekleta pred takimi porokami, kajti Afričani in Azijci so preveč pod vplivom plemenskih navad in vezi v svoji domovini. Njihove nemške — kot sploh evropske žene — pridejo tako v neznosne razmere, kakršnih so navajene in morejo vzdržati v njih le Afričanke in Azijke, pa še te le zelo težko kot so razkrile ravno pred kratkim ankete o življenju Afričank, ki so žene »izobraženih« moških.

Povratek evropskih žensk, ki skušajo ubežati takim razmeram v domovinah svojih moških, je zelo težak in včasih morajo bežati v naravnost pustolovskih okoliščinah, ki spominjajo na filme o »Jamesu Bondu«. Približno 20.000 Nemk se vsako leto poroči s tujci. Seveda je med njimi le majhen del Afričanov in Azijcev.

Tudi Slovenke se vse prehitro odločajo za poroko s tujci in tudi te poroke se pogosto končajo z ločitvijo ali pobegom k staršem. Znani so primeri, da so žene že po nekaj tednih pobegnile

RAZPIS SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

SPDT priredi za 20-letnico obnove društva natečaj »PLANINE V SLIKI IN BESEDI« s katerim naj se v treh odsekih — literarnem, filmskem in fotografskem — ponovno poudari nujnost in življenjskost planinske misli. V ta namen namestava, na slavnostni akademiji prikazati dela nagrajenih avtorjev.

Motivika predloženih del je popolnoma svobodna z edinim pogojem, da je v kakršnikoli zvezi s planinstvom ali alpinistiko. Predložena dela bodo ocenjevala komisije, ki jih bo imenoval prireditelj. V vsaki komisiji bo po en predstavnik društva. Odločitve komisije so nepreklicne.

Poslana dela morajo biti opremljena z geslom. Priložen mora biti zaprt ovitek, na katerem je ponovljeno geslo, v ovitku ime avtorja. Vsa dela je treba poslati v Tržaško knjigarno v Trstu najkasneje do 30. IX. 1966.

LITERARNI NATEČAJ

Literarna dela morajo biti natipkana na stroju v 4 izvodih, imeti morajo vsebinski naslov dela in geslo. Tipkopisi literarnih del se ne vrnejo.

FOTOGRAFSKI NATEČAJ

Fotografije v črno-beli tehniki morajo biti vsaj formata 24x30. Na hrbtno stran naj se napiše geslo in naslov slike. Dela bodo na razpolago lastnikom 3 dni po razglasitvi rezultatov v Tržaški knjigarni.

FILMSKI NATEČAJ

Filmi so lahko snemani — le v formatu 8 mm — v črno-beli ali barvni tehniki, ker bo komisija ocenjevala poleg barvne tehnike vsebinsko vrednost dela. Filme je treba predložiti komisiji v primerni škatli, na katero se napiše naslov filma in geslo. Dela bodo na razpolago lastnikom 4 dni po razglasitvi rezultatov v Tržaški knjigarni.

Prireditelj si pridržuje pravico, da katerokoli zgornjo določbo spremeni po svoji uvidevnosti.

SPD - TRST

S TRŽAŠKEGA

3,600.000 PREHODOV V JUNIJU

V mesecu juniju je na tržaškem področju prestopilo italijansko-jugoslovansko mejo v obe smeri skupno 3,600.000 potnikov. S potnimi listi je potovalo 1,800.000 oseb, prav toliko oseb pa se je pri prehodu meje poslužilo obmejnih prepustnic.

Zanimivo je, da so med tujimi potniki bili v preteklem mesecu na prvem mestu jugoslovanski državljani (nad četrto milijona prehodov).

TRST BREZ POPOLDNEVNIKA

Tržaški popoldnevnik »Piccolo Sera« je ob koncu junija prenehal izhajati. Izhajal je 50 let. Iz kratkega obvestila bralcev je razvidno, da je prenehal izhajati zaradi težavnega gospodarskega položaja, v katerem so se znašli vsi popoldnevnik v Italiji.

Tako je ostal Trst brez popoldnevnika.

VPIS V SREDNJO ŠOLO

Ravnateljstvo Državne srednje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu — ul. Caravaggio, 4 — z oddeljenimi razredi na Katinari sporoča, da se vrši vpisovanje za I. razred te šole od 1. do 25. julija 1966 v tajništvo šole od 9. do 12. ure.

Lahko se vpišejo dijaki, ki so uspešno dokončali V. razred osnovne šole.

Ob vpisu mora vsak dijak predložiti naslednje dokumente:

1. Rojstni list
2. Potrdilo o precepljenju
3. Potrdilo o cepljenju proti difteritisu (davici)
4. Potrdilo o cepljenju proti poliomielitisu
5. Potrdilo o zdravih očeh
6. Diplom o zaključnem izpitu na osnovni šoli.

PREJELI SMO

Cenjeno uredništvo,

prosim vas, da bi objavili tele vrstice nezadovoljstva in opozorila pekom in oblastem.

Gre namreč za to: Precejkrat se mi je že zgodilo in raznim mojim znancem in znankam prav tako, da v soboto zvečer v pekarnah ne dobim več kruha. Če se ne pobriga kateri iz naše družine že zgodaj popoldne, smo v nevarnosti, da bomo ostali čez nedeljo brez kruha, ker lahko obredemo potem vse bližnje in daljne pekarnice, pa kruha ne bomo več našli. Kako je to mogoče? Ali ni zadosti moke? SMO menda spet v času raciniranja kruha? Te stvari me živo spominjajo na vojni čas, ko smo prav tako tekali okrog, da bi dobili kje »ekstra« košček kruha.

Vmes pa je nabrž le pohlep po dobičku. Pekarne se boje, da bi im kakaj majhna količina kruha ostala neprodana, zato raiši spečeje nekoliko premalo kruha kakor nekoliko preveč. Tako si prihranijo še tisto malenkostno škodo. Ne vodi pa na računa o dejanski potrebi po kruhu in o potrošnikih.

Oblast bi morala poskrbeti, da se to ne dogaja. Vse kriv je še vedno eno osnovnih živil. Zato bi primorčili oblastnim organom oziroma inšpekciji, ki bi morala kontrolirati proizvodnjo živil, da pošlje ob dnevit pred prazniki (in morda tudi kak drug večer) okrog svoje ljudi, da se preizkušajo kako je s kruhom v prodaji. Vsi nismo za slaščice in te so tudi predrage. Morda pa je špekulacija prav v tem.

Potrošnik

—0—

Verjetno še ta teden bo novi argentinski predsednik Onganía, ki je prišel na oblast z državnim udarom, sprejel peronistične sindikaliste, da bo razpravljati z njimi o izboljšanju življenjskih razmer delavcev.

Japanška vlada je poslala Franciji protestno noto zaradi novih francoskih atomskih preizkusov na nekem atolu v Tihem oceanu.

Strahotna postelja

WILKIE COLLINS

Ko pa so slišali nadaljevanje moje zgodbe, so kmalu spremenili svoje mnenje, in še preden sem končal, je podprefekt zgrabil svoj klobuk in ukazal skupini policistov, naj gredo z nama. Ukazal je tudi, naj vzamejo s seboj orodje za vlamljanje zaklenjenih vrat in razkopavanja hišnega tlaka in stropov. Bil je nadvse zadovoljen, da se mu bo posrečil tak lov, in po poti, ko smo hiteli proti igralnici, me je spraševal o raznih podrobnostih in mi čestital, da sem imel tako srečo, da sem ušel smrti.

Razpostavil je straže vse okrog hiše in nato je začelo grmeti po vratih. V hiši se je pokazala luč. Podprefekt mi je ukazal, naj se potajim za policiste, in nato so naprej tolkli po vratih in kričali:

»V imenu zakona — odprite!«

Končno so se vrata odprla. Zagledali smo napol oblečenega in strahotno bledega vratarja.

»Hočemo videti Angleža, ki spi v tej hiši,« je zahteval podprefekt.

»Odšel je že pred več urami,« je hitel zatrjevati vratar.

»Ni res. Odšel je njegov prijatelj, on pa je ostal. Pokažite nam njegovo sobo!«

»Prisegam vam, gospod podprefekt, da ga ni tu. On...« je jecljal od strahu vratar.

»Jaz pa vam prisegam, da je tu,« je odvrnil podprefekt.

»Tamle je. Vaša postelja se mu ni zdela dovolj udobna, pa se je prišel k nam pritožiti, in tako bi jaz rad pogledal, kako je kaj z bolhami v njegovi postelji. Zvežite tega človeka!« je ukazal.

»In zdaj poglejmo, kako je s tisto posteljo.«

Prijeli so vse ljudi, ki so jih našli v hiši, in predvsem Starega vojaka. Nato sem jim pokazal posteljo, v kateri sem ležal. Podprefekt je nato poslal svoje ljudi v sobo nad tisto, v kateri je stala strahotna postelja. Potolkel je nekajkrat z nogo po podu in ga ukazal razkopati na kraju, kjer je votlo zadonelo. Njegov ukaz je bil v hipu izvršen in pokazala se je precejšnja votlina med podom zgornje sobe in stropom spodnje. V njej je bil nekak železen zaboj, v njem pa je bilo videti zložen vrhnji del teške, dobro namazane stiskalnice. Podpre-

fektu se je kmalu posrečilo, da jo je sestavil. Naročil je svojim ljudem, naj jo zavrtiljo, on in jaz pa sva odšla v spodnjo sobo. Res se je začel baldahin spet premikati navzdol, a ne tako neslišno kot ponoči. To sem tudi omenil podprefektu.

»Moji ljudje zdaj prvič vrte to stiskalnico, oni pa, katerih denar ste vi priigrali, imajo v tem že več vaje,« je odvrnil.

Potem mi je povedal, da so našli že na desetine utopljenecv v Seini, ki so imeli v žepu pismo, da so se utopili zato, ker so v igralnici vse izgubili. Bogve koliko teh nesrečnikov je zašlo v isto igralnico kot jaz in umrlo take smrti, kakor je bila name-

njena meni, nakar so jih na skrivaj vrgli v Seino, potem ko so jim vtaknili v žep ponarejeno poslovilno pismo.

Se isti dan je preiskava ugotovila, da je bil tisti Stari vojak gospodar igralnice. Pred mnogimi leti so ga izključili iz vojske. Dokazali so mu, da je zagrešil vsakovrstne zločine. Tudi ženska, ki mi je pripravila kavo, in croupier sta vedela za skrivnost strahotne postelje. Ni pa se dalo ugotoviti, če je vedela za to druga služinčad.

Oba glavna krivca sta bila obsojena na dosmrtno ječo, ženska, ki mi je nalila mamilu v kavo, je dobila ne vem več koliko let ječe, druge pa so postavili pod policijsko nadzorstvo. Jaz pa nisem od takrat nikdar več igral »rouge et noir«. Igralna miza je zame še danes neločljivo povezana s spominom na tisto grozno noč.

KONEC

Sreča mladega dekleta

Dvajsetletno dekle iz Ramat-Gana v Izraelu je prišlo nedavno na obisk k svoji sestri v New York. Nekega dne se je sprehajala po mestu in je stopila v cerkev, kjer so pravkar vršili obredi za nekim umrlim. Čeprav so bili obredi veličastni, je bilo navzočih zelo malo pogrebcev. K mali Judinji je pristopil črno oblečen gospod in jo spoštljivo vprašal po imenu. Ko je prišlo dekle domov k sestri, in ji povedalo o tem, jo je ta hudo okregala, češ da se v takem velemestu ne sme dajati svojega naslova nobenemu neznanecu.

Deklica je že skoro pozabila na ta dogodek, ko je prispela iz New Yorka brzovjaka in nato še pismo nekega znanega odvetnika. Odvetnik je sporočil dekletu iz Ramat-Gana, da je njegov bogati klient zapustil v oporoki vse svoje premoženje tistim, ki so prišli ob njegovi smrti v cerkev in so počastili njegov spomin. Njej da pripada sorazmeren delež, in sicer 42 in pol milijonov lir. In to samo zato, ker je za par minut počastila spomin neznanega pokojnika.

Prebivavci male občine Rozzo v Abrucih bodo prihodnjih pet let pod žensko upravo. »Krivda« za to pade na nje same. Zadnja občinska uprava je namreč zabredla do vratu v dolgove. Župan, ki je odvetnik po poklicu, pa si jo je izmislil. Sklical je svetovavce in jih je pregovoril, da ne bo pri naslednjih volitvah nihče več kandidiral. Priti bo moral komisar, ki bo lepo pokril njihov primanjkljaj.

Možaki so pa delali račune brez — ženok. Dve uri preden je potekel rok za vlaganje kandidatnih list, se je prikazala na volivnem uradu učiteljica Karla Slaviero, ki je vložila seznam samih žensk za občinski svet. Moški niso imeli več časa vložiti druge liste in so ženske gladko zmagale. Učiteljica je pa postala župan. Pravijo, da se je nova občinska uprava že v nekaj tednih prav dobro izkazala, čeprav moški zdaj vi-hajo nosove.

Koliko je komunistov?

Po zadnjih podatkih ameriških statističnih uradov je narastlo v lanskem letu število članov komunističnih strank, ki so na vladi, za štiri odstotke. Ob koncu januarja jih je bilo 44,5 milijonov. To število se skoro natančno ujema z moskovskimi podatki. Podatki upoštevajo dva tabora in sicer stranke, ki sledijo ideologiji Pekinga, in druge, ki se nagibajo bolj k Moskvi. K prvim spadajo komunistične partije na Kitajskem, v Severni Koreji, v Vietnamu in v Albaniji. V teh državah je nekaj manj kot 20 milijonov vpisanih članov komunističnih partij. Moskovske smeri se pa držijo stranke v Sovjetski zvezi, Jugoslaviji, Češki, Vzhodni Nemčiji, Poljski, Bolgariji, Madžarski in v Mongoliji. Število aktivnih strankinih pripadnikov znaša v teh državah 19 milijonov. Med nevtralne komunistične stranke štejejo romunsko in kubansko, ki imata nekaj nad en milijon in en četrt aktivnih članov.

Četrto skupino strank v svetovnem komunističnem taboru predstavljajo stranke v državah, kjer ne vlada komunističen režim. Med temi so številčno najmočnejše indonezijska z dvema milijonoma člani, italijanska s poldrugim milijonom in francoska z 260 tisoč vpisanimi člani. V teh državah so komunistične stranke razklane v moskovsko smer, ki prevladuje, in v rumeno ali kitajsko.

V Italiji je »pekinških« komunistov komaj kakih 35 tisoč, kot računajo. Njihovo glasilo je mesečnik »Nuova Unità«, ki se tiska v Milanu v 25 tisoč izvodih. Za voditelja imajo bivšega partijskega funkcionarja Uga Duseja. Z uradno komunistično stranko so si v skrajnem nasprotju.

ŠTEVILO VELEMEST

Število velemest, ki štejejo en milijon prebivavcev ali več, stalno narašča. Leta 1943 je bilo na vsem svetu 30 takih mest, leta 1953 jih je bilo že 60 in leta 1963 jih je navajal demografski letopis Združenih narodov že 80. Od tedaj se je njihovo število gotovo še dvignilo.

Za prvenstvo kot največji mesti na svetu se potegujeta New York in Tokio. Tokio ima 8,7 milijonov prebivavcev, New York pa 8,1 milijonov. Toda če se prištejejo tema mestoma okoliške občine, ki so dejansko že zrasle z njima v enotno mesto, je na prvem mestu New York 11,3 milijone prebivavcev, Tokio pa 10,4 milijone.

Isti letopis Združenih narodov navaja, da je ob koncu leta 1963 živelo na Zemlji 3

milijarde in 160 milijonov prebivavcev. Leta 1930 jih je bilo okrog dve milijardi.

Med podatki omenjenega letopisa pa je tudi ponovno potrjeno, da žive ženske povprečno več kot moški. To velja skoro za vse države na svetu. V Združenih državah npr. je povprečna starost žensk 73 let, moških pa 67 let. Seveda pa to pomeni, da je moški spol biološko šibkejši. Povprečno starostno dobo moških niža dejstvo, da je moško življenje v splošnem bolj nevarno in se smrtno ponesreči v prometu, v tovarnah, pri drugih delih itd. mnogo več moških kot žensk. Moški umirajo tudi v vojnah in pri raznih spopadih, kar je ženskam v glavnem prihranjeno. Izpostavljeni pa so zaradi dela mnogo bolj raznim boleznim, živčnim pretresom, itd.